

KOJIM JEZIKOM JE PISAN NOVI ZAVJET?

Među izučavaocima Biblije danas se vode brojne polemike oko toga kojim jezikom je pisan Novi Zavjet. Ovo pitanje naročito potenciraju oni koji su skloni favorizovanju izraelske nacije, kao mesijanski Jevreji, pristalice dispencionalizma,* i uopšte osobe koje vjeruju da će se određena biblijska, posebno starozavjetna, proročanstva ispuniti na doslovnom Izraelu. Neka od ovih proročanstava su vizija Ezikijelovog hrama (koji se poistovjećuje sa Trećim hramom u Jerusalimu), zatim Isaija 65. poglavlje, Zaharija 12 i dr.

Međutim, da bi se ove teorije uklopile u nauku kompletnog Svetog Pisma, posebno imajući u vidu *progresivne* istine Novog Zavjeta, potrebne su određene „intelektualne egzibicije:“

a) Dovedi u sumnju novozavjetne spise, što se u osnovi može postići na dva načina:

1) tvrdnjom da je Novi Zavjet originalno pisan na hebrejskom jeziku i kasnije preveden uz puno smisaonih i frazeoloških grešaka (doslovan prevod fraza i sl.);

2) bacanjem sumnje u božansko nadahnuće određenih novozavjetnih pisaca, kao što je recimo apostol Pavle.

b) Favorizovati Tanah (starozavjetni kanon) u odnosu na Novi Zavjet.

Da bi raskrinkali ovu ideju, ovdje odmah treba napomenuti da se Božji plan spasenja, kao uostalom i cjelokupna istorija čovječanstva, odvijaju linearno u vremenu, tj. imaju svoj progres, ne vraćanjem unazad ili vrćenjem u krug. Tako tipološka obredna služba nikako ne može biti tumač za stvarnu Hristovu prvosveštenu službu u nebeskoj svetinji, već je obrnuto. Drugi primjer je dvojako ispunjenje određenih proročanstava, na lokalnom i globalnom nivou: dakle redosled je jasan, prvo lokalni pa opšti nivo, ne može obrnuto. Ili, neispunjeni uslovi saveza sa Bogom od strane izraelske nacije i njihov opšti otpad koji ih je doveo do neprepoznavanja Mesije u Njegovom prvom dolasku, nikako ne mogu biti opravdanje za navodno očekivanje tog dolaska u budućnosti, kada bi mu napravili novi hram, dok je iz Biblije sasvim jasno ko je zapravo Izrael i kako se stiče pravo ulaska u Božja obećanja.

Generalno, veoma je bitno ne iskakati iz konteksta bilo kojeg biblijskog teksta, a sve tumačiti u svjetlosti cjelokupnog Božjeg otkrivenja.

Kojim jezikom je pisan Novi Zavjet i koliko je to bitno za nas?

Ako uzmemo Jevanđelje po Mateju, za koje se zna da postoje tri glavna srednjovjekovna manuskripta pisana na hebrejskom jeziku, među kojima postoje značajne razlike, i pod pretpostavkom da izdvojimo Šem Tovovo kao namjerodavnije jer sve ukazuje da se ne radi o prevodu – opet ostaju neke nedoumice kako da tačno razdvojimo njegove komentare od izvornog teksta. Evo primjera:

Matej 13:23 (Šem Tov): „*A posijano na dobru zemlju, to je onaj koji sluša riječ i razumije je, koji rod rađa i donosi, dobrim djelima. Tako izađe od jednog stotinu, od drugog šezdeset, a od trećeg trideset. Ovaj što daje stotinu, taj je čistog srca i svetog tijela. Onaj što daje šezdeset, taj je odvojen od žene. A treći što daje trideset, taj je u svetom braku i tijelom i srcem.*“

Matej 13:23 (ostali prevodi): „*A posijano na dobroj zemlji, to je koji sluša riječ i razumije, koji dakle i rod rađa, i donosi jedan po sto, a jedan po šezdeset, a jedan po trideset.*“

* Dispencionalizam karakteriše doslovno tumačenje biblijskog proroštva i razlikovanje Izraela i crkve u Božjem programu djelovanja.

Kao što vidite, Šem Tovov tekst dopunjava Isusovo objašnjenje priče o sijaču. „*Ovaj što daje stotinu, taj je čistog srca i svetog tijela. Onaj što daje šezdeset, taj je odvojen od žene. A treći što daje trideset, taj je u svetom braku i tijelom i srcem.*“ Ne znam za vas, ali uvjeren sam da ovo nijesu Isusove riječi, već tipične rabinske nebuloze.

Ipak, kao što je to zapazio karaita* Nehemija Gordon u svojoj knjizi „Jevrejski Ješua nasuprot grčkom Isusu,“ originalni hebrejski kontekst na nekim mjestima zaista nam daje mnogo jasnije razumijevanje određenih tekstova, tako da je dobro što imamo ovu verziju Jevanđelja po Mateju koje zaista jeste pisao na hebrejskom!

Ali šta je sa ostalim novozavjetnim spisima? Šta otkrivaju činjenice?

i) Bog je sačuvao novozavjetne spise na *grčkom jeziku*. Dakle, Bog je nadahnuo upotrebu Njegove svete Riječi na grčkom jeziku.

ii) Da je Bog zaista smatrao bitnim da recimo oslovljavamo Isusa Njegovim hebrejskim imenom ili da doslovno izgovaramo ostala Božja imena na originalnom hebrejskom jeziku (kao što neki inisistiraju, očito ne uviđajući značenja tih imena), ona bi nam takva bila prenesena i u novozavjetnim spisima. Međutim, vidimo da to nije slučaj.

iii) Jevanđelist Luka, obrazovani ljekar i obraćeni *neznabožac*, svoje izlaganje jevanđelja upućuje Teofilu, očito Grku (vidi Luka 1:3), što znači da je pisao na grčkom jeziku! Takođe, knjiga Djela apostola je upućena istoj osobi (Djela 1:1)!

iv) Apostol Pavle je bio „apostol neznabožaca“ (vidi Rimljanima 11:13; 1. Timotiju 2:7; 2. Timotiju 1:11) i izvanredno govorio grčki. On se samo u Judeji služio hebrejskim jezikom (Djela 21:37-40, 22:1-3), dok je svoje poslanice nesumnjivo pisao na grčkom!

v) U djelu „Istorija crkve od Hrista do Konstantina,“ Euzebije navodi da su ljudi u Rimskoj imperiji toliko bili oduševljeni jevanđeljem da su tražili pisanu riječ, te je iz te inicijative nastalo Jevanđelje po Marku (Marko je bio Petrov sledbenik). Euzebije dalje kaže da je ono pisano na njegovom *domaćem jeziku*!

vi) Poslednje jevanđelje napisao je apostol Jovan, a njegovo sjedište tada je bilo bez sumnje u Efesu, gdje je i umro. Efes je bio usred regiona gdje je dominirao grčki jezik. Kako znamo da je on pisao na grčkom? Pogledajte Jovan 1:38: „*A Isus obazrevši se i vidjevši ih gdje idu za Njim, reče im: Šta ćete? A oni Mu rekoše: Rabi! (koje znači: učitelju) gdje stojiš?*“ Dakle, Jovan prevodi svojim čitateljima hebrejsku riječ „rabi“ kako bi je razumjeli na grčkom! Jovan 1:41,42: „*On nađe najpre brata svog Simona, i reče mu: Mi našosmo Mesiju, koje znači Hristos. I dovede ga k Isusu. A Isus pogledavši na nj reče: Ti si Simon, sin Jonin; ti ćeš se zvati Kifa, koje znači Petar.*“ Ovdje opet nalazimo trenutni prevod hebrejskih (ili aramejskih) pojmova. Isti obrazac se ponavlja u Jovanu 9:7.

Na sličan način u Šem Tovovom jevanđelju po Mateju prevode se određene „strane“ (nejevrejske) riječi (vidi npr. Matej 1:16; 4:23 – Novi savremeni prevod Svetog Pisma).

Dakle, jevanđelja po Marku, Luki i Jovanu su pisana na grčkom jeziku, kao i poslanice.

vii) Ali šta je recimo sa poslanicom Jevrejima za koju se vjeruje da je pisao apostol Pavle? Pogledajmo Jevrejima 4:8: „*Jer da je Isus one doveo u pokoj, ne bi za drugi dan govorio potom.*“ I na ovom mjestu je upotrijebljen grčki izraz „Jesus“ (Ἰησοῦς) a ne hebrejski „Jehošua“ (Jošua) ili aramejski „Ješua.“

Novozavjetni grčki je zapravo jezik sa puno tzv. kovanica, novih izraza namijenjenih za bolje razumijevanje širokih narodnih masa! Poruka Hristovog jevanđelja je upućena **narodu**, i

* Karaita u bukvalnom prevodu znači onaj koji čita svete spise, sledbenik Tanaha kao vrhunskog autoriteta vjere.

to su odlično shvatali svi novozavjetni pisci!

„Svi su se ispunili Svetim Duhom i počeli da govore raznim jezicima, kako im je Duh davao da govore. A u Jerusalimu su u to doba boravili bogobožni Judejci iz svakog naroda pod nebom. Kad se začuo taj zvuk, okupilo se mnoštvo ljudi. Bili su zbunjeni, jer je svako čuo učenike kako govore *njegovim jezikom*. Svi su bili van sebe i čudili su se, govoreći: 'Gle, zar nisu svi ovi što govore Galilejci? Pa kako to da *svako od nas čuje svoj maternji jezik*? Parćani, Međani, Elamljani, stanovnici Mesopotamije, Judeje, Kapadokije, Ponta i Azije, Frigije, Pamfilije, Egipta i djelova Libije oko Kirene, putnici iz Rima, i Judejci i prozeliti, Krićani i Arapi - svi ih čujemo kako našim jezicima govore o veličanstvenim Božjim djelima.' Svi su bili van sebe i zbunjeno su jedan drugog pitali: 'Šta bi to moglo biti?'" (Djela 2:3-12)*

Dakle, posle Pedesetnice, u jednoj u najsilnijih manifestacija Duha Božjeg ikada, Isusovi učenici, prosti, neškolorani ljudi (kako su primijetili i sami slušaoci), prenosili su poruku Dobre vijesti o spasenju kroz Hrista na maternjim jezicima svojih slušalaca!

Naš Bog nije Bog predrasuda prema bilo kojem jeziku ili narodu. „A Petar otvorivši usta reče: Zaista vidim da Bog ne gleda ko je ko; nego u *svakom narodu* onaj koji se boji Njega i tvori pravdu, mio je Njemu.“ (Djela 10:34, 35)

viii) Otkrivenje Jovanovo i broj 666. Irinej svjedoči da su i Jovanovi savremenici znali da je broj zvijeri prikazan prema grčkoj numeričkoj vrijednosti slova.

„Idite dakle i *naučite sve narode* [krsteći ih] moje ime.“ (Matej 28:19).

„A sad u Hristu Isusu, vi koji ste nekada bili daleko, blizu postadoste krvlju Hristovom. Jer je On mir naš, koji oboje sastavi u jedno, i razvali plot koji je rastavljao, neprijateljstvo, tijelom svojim.“ (Efescima 2:13, 14; vidi takođe Ezekijel 37:15-28)

„Nema tu Jevrejina ni Grka, nema roba ni gospodara, nema muškog roda ni ženskog; jer ste vi svi jedno u Hristu Isusu. A kad ste vi Hristovi, onda ste sjeme Abraamovo, i po obećanju naslednici.“ (Galatima 3:28, 29)

Autor:

Pavle Simović

Cetinje, 21. avgust 2010.

* Novi savremeni prevod Svetog Pisma.